

این خانه امن نیست

photo by: www.irna.ir

«نمی توانم با پدر و مادرم زندگی کنم. شرایط خانواده ام خوب نیست، با من سر سازگاری ندارند، احساس می کنم تو خونه؛ جایی ندارم.»

اینها جملات دختر 14 یا 15 ساله ای است که از ترس پدر و مادری که می خواستند او را به زور شوهر دهند، شنیده می شد؛ دختری که شاید مفهوم کانون گرم خانواده را نفهمد اما خوب می داند که تنها راه نجاتش از ازدواج اجباری، فرار از خانه است.

نگاه معصومانه اش چنان خیره به دستان گرم بازدیدکنندگان از مرکز (خانه امن) بود که گویا با چهره اش التماس می کرد که نگذارید خانواده ام به اینجا بیایند، ترسی در وجودش بود. هر بار که زبان می گشود فقط این جمله را می شنیدیم «این خانه دیگر جای من نیست.»

دستان گرمش را در میان دستانم گرفتم، در چشمانش برق شادی دیده می شد. انگار دخترک چیزی نمی خواهد جز اینکه در این خانه امن بماند تا پدر و مادرش نتوانند به زور او را شوهر دهند.

خانه های امن، اماکنی هستند که برای حمایت از زنان و دختران خشونت دیده یا در معرض خشونت از جمله موارد همسرازاری در سراسر کشور، ایجاد شده، زنان و دختران در معرض خشونت می توانند در این محیط های امن، اقامت کنند. اکنون حدود 30 خانه امن در کشور فعالیت دارد.

* از خانه فرار کرده ام

دختری که با ناامیدی تمام به اورژانس اجتماعی آمده و اکنون در خانه امن زندگی می کند، با ترس و دلهره نمی تواند از مشکلش بگوید. با لحنی کودکانه می گوید، «بهت بگم «وقتی اطمینان حاصل می کند لب به سخن می گشاید.»

«من از خانه فرار کردم چون می خواستند من را به زور شوهر بدهند، من سنی ندارم که بخواهم شوهر کنم. می خواستم خودکشی کنم. در راه روی من قفل کرده بودند و می گفتند اگر ازدواج نکنی نمی توانی اینجا زندگی کنی.»

«هیچ تلفنی در دسترس نداشتم، با هزاران مشکل خودم را به اورژانس اجتماعی رساندم.»

فرار، مساله ای که تنها به ایران اختصاص ندارد، طبق آمار سازمان بهداشت جهانی سالانه یک میلیون نوجوان 13 تا 19 ساله از خانه فرار می کنند که 74 درصد آنها دختر هستند.

طبق آخرین گزارش های رسمی به نقل از «حسن اسد بیگی»، رئیس اورژانس اجتماعی سازمان بهزیستی در 6 ماهه نخست سال گذشته (1396)، 644 دختر فراری در بهزیستی پذیرش شدند که نسبت به 100 مورد فرار پسران قابل تامل است.

دخترک دیگری که در خانه امن زندگی جدیدی را شروع کرده است، می گوید: پدر و مادرم مشکل اعتیاد داشتند، حتی خاله ام هم پدرم و مادرم را به کمپ برد اما دوباره شروع به مصرف مواد مخدر کردند، پدر و مادرم از هم جدا شدند و من الان پیش ناپدری و نامادریم زندگی می کنم.»

دخترک که از خانه فرار کرده و به اورژانس اجتماعی پناه آورده است، ادامه می دهد: ناپدری و نامادریم هم اعتیاد دارند و مورد آزار و اذیت قرار گرفتم.

اورژانس اجتماعی با شماره 123 که روزانه به تماس های زیادی از دختران و بانوان پاسخ می دهد، شاید برای خیلی ها ناآشنا باشد اما کسانی که مورد آزار و اذیت قرار گرفته اند با این شماره خوب آشنا هستند.

اکنون بیش از 240 مرکز اورژانس اجتماعی در کشور وجود دارد که تعداد 40 مرکز آن در سال 96 راه اندازی شده است.

دخترک 15 ساله می گوید: خودم فرار کردم و مستقیم به این مرکز (اورژانس اجتماعی) آمدم. می دانستم مرکز کجاست.

این کودک معصوم که دیگر از خانه و خانواده اش ناامید شده است، ادامه می دهد: زن دایی ام می تواند به من کمک کند تا از اینجا (خانه امن) بروم.

شاید هر روز در خبرها شنیده باشید که دختران یا حتی پسران زیادی از خانه خود فرار می کنند و خانه شان را مکانی امن برای زندگی نمی دانند اما باید سوال کرد تا چه زمانی باید این آسیب ها را دید. چرا باید کانون گرم خانواده به سردی بگراید و برخی کودکان طاقت زندگی در آن را نداشته باشند؟ علت چیست و چرا چنین است؟

یکی دیگر از مددجویان در خانه امن که پسر بچه ای 6 ساله هم دارد، می گوید: شوهرم مصرف کننده موادمخدر (معتاد) است. به دلیل اینکه بیکار بود، خودم مجبور بودم کار کنم و هزینه های زندگی ام را تامین کنم، اما چون مواد مصرف می کرد به من تهمت و انگ می زد. دیگر نمی توانستم به کارم ادامه بدهم.

وی ادامه می دهد: خانواده ها (خانواده خودم و خانواده شوهرم) هم به جای اینکه به ما برای ادامه زندگی مان کمک کنند انگار تلاششان این بود که زندگی ما از هم بپاشند، در مدت ازدواج بارها مورد ضرب و شتم قرار گرفتم. خانواده ها را در جریان قرار دادم و چون دیگر سرپناهی نداشتم متأسفانه خانواده ها تصمیم بر جدایی ما گرفتند. دنبال طلاق رفتیم به ذهنم رسید که به اورژانس اجتماعی زنگ بزنم تا بتوانم در این خانه امن حداقل در کنار فرزندم زندگی آرام تر و امن تری داشته باشم.

این زن که حدود 30 سال سن دارد می گوید: چون از نظر روحی و روانی امنیت نداشتم، حدود دو ماه است که به این مرکز آمده ام و اکنون درگیر مشکلات زندگی ام هستم و اگر بتوانم با در اختیار داشتن تسهیلات، خانه ای مستقل داشته باشم، می توانم زندگی ام را بهتر بگذرانم.

یکی از مددکاران اجتماعی این خانه امن نیز می گوید: این مرکز در بین 14 استان به صورت پایلوت دارای وکیل دادگستری است. بقیه مراکز، مشاور حقوقی دارند. مسئله اصلی ما مشکلات حقوقی و قضایی این بانوان است.

وی تصریح می کند: متأسفانه در دادگستری و مراجع قضایی نبود شناسنامه دار شدن بچه ها به علل مختلف به دلیل اینکه سرپرست شان آنها را قبول نمی کند یا بدسرپرست هستند؛ دچار مشکل هستیم. در برخی مواقع سرپرستان خانواده، این کودکان معصوم را قبول نمی کنند، البته سازمان بهزیستی دو سال است که این کودکان را نگهداری می کند.

وکیل این خانم نیز می گوید: نمی توانیم ارتباطات بین سازمانی را حل کنیم به ویژه در خانه های امن. چون بسیاری از این دختران مشکل جدی دارند.

این صحبت ها در جریان بازدید یک روزه معصومه ابتکار، معاون امور زنان و خانواده رئیس جمهوری از یکی از خانه های امن کشور شنیده شد و صد البته که هزاران نفر از دختران این سرزمین با انواع آسیب های اجتماعی مواجه هستند، چه خوب است که با انجام فعالیت های پیشگیرانه و هدایت بهتر نوجوانان و جوانان و آموزش مهارت های زندگی به خانواده ها بتوان از این گونه آسیب ها به ویژه خشونت علیه کودکان و نوجوانان جلوگیری کرد.

* ابتکار: افزایش آسیب های اجتماعی رنج آور است

معصومه ابتکار، وجود آسیب های اجتماعی را به عنوان یک مشکل جدی به ویژه در حوزه زنان و دختران مهم می داند و می گوید: دیدن آسیب های اجتماعی بانوان بسیار رنج آور و آزاردهنده است.

وی تصریح می کند: افزایش آسیب های اجتماعی در میان دختران و بانوان خاطره خوشی برای ما نمی گذارد. وقتی به خانه های امن می روم، تحمل اوضاع برایم بسیار سخت است چون مشکلات بسیار زیاد است و همه باید برای رفع مشکلات آنها تلاش کنیم.

ابتکار اضافه می کند؛ افزایش آسیب های اجتماعی که بخشی از آن از طریق تماس با اورژانس اجتماعی منعکس می شود برای ما رنج آور است چون نشان می دهد، دختران و زنان به حدی مورد آزار و اذیت قرار می گیرند که اورژانس را سرپناهی برای خودشان می دانند.

ابتکار با یادآوری فعالیت خانه های امن برای مادران و فرزندانیشان در کشور ادامه می دهد: وقتی به خانه های امن می روم و کودکانی که خانه خودشان که باید برایشان محل محبت، عشق، نشاط و حمایت باشد، را رها می کنند و مجبور به آمدن به خانه امن به همراه مادران خود شده اند، این موضوع بسیار برایم دردناک است.

ابتکار می گوید: کانون اصلی زندگی همه ما خانواده است. هیچکس مهربان تر از پدر و مادر نیست و آنها فقط دلسوز هستند. بالاخره همه باید به خانواده برگردیم، اما این افراد به حدی رنج دیده اند که حاضر به حضور در خانه های خودشان نیستند که همه باید برای آنها تلاش کنیم که از مشکلاتشان کاسته شود و دیگر شاهد این دخترانی که از خانواده گریزان باشند، نباشیم.

ابتکار درباره مشکلاتی که گریبان این دختران کوچک را گرفته است، می گوید: ما حتما با خانواده آنها صحبت می کنیم تا بتوانیم آنها دوباره به کانون گرم خانواده شان برگردانیم.

ابتکار می گوید: خانه امن مکان مناسبی است و حتما به این افراد کمک می شود. امیدواریم بتوانیم مشکلاتشان را به حداقل برسانیم.

معاون رئیس جمهوری از اینکه دختران و بانوان آسیب دیده و خشونت دیده در کشور با اورژانس اجتماعی آشنا شده اند، ابراز رضایت می کند اما می گوید: اینکه افزایش شمار تماس گیرندگان را شاهد هستیم، نگران کننده است.

می گوید: شمار زنان تماس گیرنده با اورژانس اجتماعی افزایش یافته است و این نشان می دهد که افرادی که خشونت دیده هستند، به خوبی می دانند که اورژانس اجتماعی و مددکاران آن می توانند یاریگرشان باشند پس همه باید برای معرفی بیشتر اورژانس اجتماعی تلاش کنیم.

معاون امور زنان و خانواده ریاست جمهوری می گوید: متأسفانه بخشی از مشکلات و آسیب های اجتماعی امروز جامعه ناشی از نشیدن صدای نسل جوان و فقدان گفت و گوهاست که همین عامل می تواند منشا بروز بسیاری از آسیب ها و معضلات اجتماعی شود.

یکی از مسئولان اورژانس اجتماعی بدون ذکر نام خود می گوید: ما تا 21 روز فرصت می دهیم که خانواده های این افراد به سراغشان بیایند اگر در این مدت زمان تعیین شده خانواده هایشان آمدند که پس از بررسی شرایط به کانون خانواده بر می گردند اما پس از این مدت تیم تخصصی ما با اقوام نسبی و سببی آنها رایزنی می کند و اگر قابل بازگشت به خانواده بودند، بازگردانده می شوند. در غیر این صورت در این مراکز می مانند.

وی ادامه می دهد: حتی اگر خانواده ها مشکل معیشتی داشته باشند کمک هایی به آنها می شود تا بتوانند زندگی شان را بگذرانند.

ابتکار، اظهار می کند: هیچ کانونی گرم تر و بهتر از خانواده نیست و همه شما بالاخره روزی به این کانون برمی گردید. تلاش می کنیم که این مشکلات دخترانی که از کانون گرم خانواده جدا می شوند، به حداقل برسد. البته بسیاری از این کودکان با شماره 123 تماس برقرار می کنند و خودشان را از این جهنم نجات می دهند.

ابتکار ادامه می دهد: امیدواریم مشکل خانه های امن و دخترانی که نیاز به کمک حقوقی و مشاوره با خانواده ها را دارند به زودی حل شود البته خیلی اوقات خانواده گسترده می تواند مشکلات را به راحتی حل کند.

* برخی خانواده ها مهارت مواجهه با آسیب را ندارند

ابتکار معتقد است: برخی خانواده ها مهارت مواجهه با آسیب را ندارند و مشکلات را بدتر می کنند.

وی خاطر نشان می کند: وقتی دختری می گوید خانه جای من نیست و نمی توانم زندگی کنم به یک تشخیص درستی رسیده است که دیگر نمی تواند آنجا طاقت بیاورد پس باید خانواده گسترده مشاوره شوند تا به آنها کمک شود.

ابتکار می گوید: مهمترین اقدامی که می توان برای این افراد که به اورژانس اجتماعی یا خانه های امن پناه می آورند، ارائه خدمات پس از حادثه است. مسئولان اورژانس اجتماعی ارائه خدمات را به صورت شبانه روزی دارند و امیدواریم این خدمات به شکل مطلوبی به این افراد ارائه شود.

یک اپراتور اورژانس اجتماعی می گوید: آمبولانس 123 و حتی مرکز اورژانس اجتماعی برای بسیاری از مردم شناخته شده است.

وی ادامه می دهد: شماره تلفن 1480 برای مشاور کودک نیز وجود دارد. بچه هایی که 15 یا 16 سال دارند و ناپدری یا نامادری یا هر مشکلی دیگر در این زمینه دارند با این شماره تماس می گیرند و در اورژانس اجتماعی مسائل آنها بررسی می شود.

وی اضافه می کند: روزانه 10 تا 12 مورد تماس مرتبط در زمینه خشونت یا مسائل مربوط به آسیب های اجتماعی به مرکز اورژانس برقرار می شود البته روزانه 100 مورد تماس با اورژانس اجتماعی برقرار می شود اما بسیاری از این تماس ها مربوط به دیگر حوزه هاست و اگر کسی به مداخله نیاز داشته باشد از طریق واحد سیار به این افراد کمک می شود.

اپراتور مرکز اورژانس اجتماعی ادامه می دهد: در صورت نیاز برخی افراد آسیب دیده به صورت حضوری در اورژانس اجتماعی حاضر می

شوند و حتی برای موضوع ضرب و شتم واحدهای سیار اورژانس به صورت 24 ساعته وارد عمل می شود.

وی درباره اینکه برای حضور در منازل افرادی که ضرب و شتم شده یا خشونت را تجربه کرده اند، چه اقداماتی انجام می شود، اظهار می کند: برای این موضوع حکم قضایی را می توانیم به راحتی دریافت کنیم حتی در برخی مواقع با حضور قاضی کشیک اقدام می کنیم.

وی اضافه می کند: تیم مشاوره ای ما برای کسانی که دچار خشونت می شوند پس از حادثه نیز وارد عمل می شود.

فرزانه امیر یزدانی، رئیس گروه دفتر امور آسیب دیدگان اجتماعی سازمان بهزیستی کشور می گوید: با کمک سازمان های مردم نهاد (سمن ها) فعال در بحث خشونت خانگی، 15 خانه امن غیردولتی تاسیس شده است و هفت خانه امن دولتی در سراسر کشور فعالیت دارند. استان های بزرگ معمولاً خانه های امن دولتی دارند.

* خانه امن کجاست؟

وی تصریح می کند: خانه های امن تنها مراکز حمایتی هستند که در آنها مادر و فرزند از هم جدا نمی شوند تا استرس کمتری به مادر وارد شود.. آنان می توانند فرزندان پسر کمتر از 12 سال و فرزندان دختر بدون محدودیت سنی را همراه خود به خانه های امن بیاورند. مدت اقامت در خانه های امن نیز چهار ماه بوده که قابل تمدید است.

رئیس گروه دفتر امور آسیب دیدگان اجتماعی سازمان بهزیستی کشور اظهار می کند: در خانه های امن، خدماتی مانند مددکاری اجتماعی، روانشناختی و حقوقی در سطح فردی، خانوادگی و اجتماعی ارائه می شود. ظرفیت هر خانه امن، پنج نفر است.

امیر یزدانی می افزاید: گاهی زنان خشونت دیده ای که به خانه های امن می آیند می خواهند به خانه بازگردند. برای آنان طرح ایمنی ارائه می کنیم و اقدامات محافظت کننده در برابر خشونت را به آنان آموزش می دهیم. اگر لازم شود برنامه ریزی مداخله ای و توانبخشی حرفه ای نیز برای زنان در خانه های امن انجام می شود.

رئیس گروه دفتر امور آسیب دیدگان اجتماعی سازمان بهزیستی کشور خاطرنشان می کند: همچنین در اغلب موارد خشونت خانگی، قربانیان خشونت خانه را ترک می کنند درحالی که می توانیم احکامی داشته باشیم که فرد خشونت ورز را از خانه دور کنیم.

امیر یزدانی، فحاشی را یکی از مصادیق خشونت خانگی عنوان می کند و می گوید: قانونی برای اصلاح فرد خشونت رسان و گذراندن ساعاتی برای اصلاح رفتار فرد فحاش نداریم. از سوی دیگر، گزارش مددکار اجتماعی در همسرآزاری جزو مستندات محسوب نمی شود که البته این مورد جدیداً در لایحه امنیت زنان و لایحه حمایت از کودکان دیده شده است.

رئیس گروه دفتر امور آسیب دیدگان اجتماعی سازمان بهزیستی کشور ادامه می دهد: سازمان بهزیستی کشور حدود دو سال است که وارد بحث خانه های امن شده است اگر چه در سال 87 این سازمان در مراکز مداخله بحران فردی و اجتماعی در این زمینه فعالیت هایی انجام می داده است.

«هدف خانه های امن، حمایت از زنان تحت تاثیر خشونت خانگی و فرزندان تحت حضانت آنان است تا در یک مکان جدید از خدماتی، بهره مند شوند.»

زنان خشونت دیده یا در معرض خشونت و زنان و دختران رانده شده از خانه می توانند با شماره تلفن های اورژانس اجتماعی 123 یا صدای مشاور 1480 تماس بگیرند تا در خانه های امن اسکان داده شوند.

به امید روزی که دیگر هیچ فردی خشونت را تجربه نکند و سایه همه پدران و مادران بر سر کودکان معصوم این مرز و بوم سنگینی نکند.

گزارش از مهناز بیرانوند

منبع: ایرنا